

Fonološki opis govora v Radencih

Mihaela Koletnik

IZVLEČEK: Radenci danes niso več točka v mreži za SLA. Kraj, ki je bil v Ramovševi mreži oštevilčen s številkami 279, 290 in 304 (Benedik 1999: 109), je ob preureditvi mreže izpadel. Ker je raziskava slovenskogoriškega narečja¹ (Koletnik 1999: 1–433) pokazala, da so Radenci še zadnja vzhodna točka, kjer se govori slovenskogoriško narečje oz. njegovo vzhodno podnarečje (v sosednjih Petanjcih se govori prekmursko, na Kapelskem Vrhu in v Hrastju Moti pa prleško narečje), sem glasoslovje tega govora predstavila v obliki fonološkega opisa.

ABSTRACT: Radenci is no longer a point in the SLA net. In Ramovš's net it carried the numbers 279, 290 and 304 (Benedik 1999: 109), but was left out as the net was rearranged. The analysis of the Slovenske gorice dialect (Koletnik 1999: 1–433) showed that Radenci is the easternmost point where the Slovenske gorice dialect, i.e. its eastern sub-dialect is spoken (in the neighbouring Petanjci the Prekmurje dialect is spoken, and in Kapelski Vrh and Hrastje Mota the Prlekija dialect). These are the reasons for presentation of the phonology of this local speech in the form of a phonological description.

0 UVOD

Radenci (2215 prebivalcev), ki so bili prvič omenjeni leta 1436 z imenom *Radein* (Blaznik 1988: 387), so razpotegnjeno mestno naselje in pomembno turistično središče. Kraj je kot zdravilišče zaslovel leta 1834, ko je zdravnik Karl Henn tu našel več zdravilnih vrelcev, uradno pa so ga odprli leta 1882. Večina prebivalcev živi od turizma in mineralne vode. Pravih kmetov je malo. Kmetijstvu dajeta poglobitve dohodke vzreja goveda za zakol in prodaja mleka. Osnovna šola v Radencih je od leta 1930, župnija pa šele od leta 1977; kapelica v zdraviliškem parku je iz leta 1852, cerkev pa iz leta 1987. Do tega leta so ljudje hodili k bogoslužju na Kapelo.

¹ Slovenskogoriško narečje je na Logar-Riglerjevi Karti slovenskih narečij tradicionalno poimenovano kot goričansko narečje. Spremembo imena sem predlagala v BREGANT 1995, str. 218, delitev na zahodno in vzhodno podnarečje pa v KOLETNIK 1999, str. 370.

- 1.3.4 Iz povedanega sledi, da inventar prozodemov vsebuje dva naglasa ('V;, 'V) in nenaglašeno kračino (V).

2 DISTRIBUCIJA

2.1 SAMOGLASNIKI

2.1.1 Dolgi samoglasniki

2.1.1.1 Dolgi samoglasniki nastopajo le pod naglasom.

2.1.1.2 /o:/ je razmeroma redek samoglasnik. Pojavlja se v prevzetih in knjižnih besedah ter imenih: *'fò:lgan; e'no:jna; S'lò:mšek*.

2.1.1.3 V skupinah *umi; ubi*: se namesto /i:/ pojavlja [u:]: *'mu:jtj, 'mu:jen* 'umiti', *'bu:jtj, 'bu:jen* 'ubiti'.

2.1.1.4 /ü:/ v vzglasju ne nastopa; dobi protetični v: *'vü:jec, 'vü:ra, 'vü:š*.

2.1.1.5 /e:/ se govori v nekaterih redkih položajih na mestu fonema /e/: *'sɛ:je, t're:tj*.

2.1.1.6 V položaju pred /j/ se /e:i/ ne pojavlja; zanj se govori [ɛ:]: *'vɛ:je*.

2.1.2 Kratki samoglasniki

2.1.2.1 Naglašeni kratki samoglasniki

2.1.2.1.1 /ü/ v vzglasju ne nastopa; dobi protetični v: *'vü:sta*.

2.1.2.1.2 V položaju pred /n j/ se /o/ govori kot [u]: *'gunin, 'kunec, 'kuj*.

2.1.2.1.3 V položaju pred /m n/ se na mestu /e/ govori [e]: *'Nemčija, 'pena*.

2.1.2.1.4 V položaju pred /r/ se /e:/ govori kot [i]: *'cirkef*.

2.1.2.1.5 Namesto /o:u/ se pred /j/ govori [o:]: *g'nɔ:j, 'lɔ:j*.

2.1.2.2 Nenaglašeni kratki samoglasniki

2.1.2.2.1 /ɤ/, /ɨ/, /ɨ/ ne nastopajo ob samoglasnikih.

2.1.2.2.2 /j/ se govori samo v izglasju.

2.1.2.2.3 V nenaglašenem položaju nastopi /i/ namesto /u, e < ɛ/: *vi'ši:, 'pa:zdixe; si'detj, 'ɔrix*.

2.1.2.2.4 Fonem /u/ je redek. Govori se v knjižnih besedah: *xu'dič*. Če nastopa kot predpona, se zanj govori [f]: *fk'rála, f'sexne*. V položaju pred /b m/ se vzglasni /u/ izgublja: *'bo:ugala, 'bo:ugo, m're:itj*.

2.1.2.2.5 V nenaglašenem položaju redko nastopi /o/ namesto /u/: *Lob'la:na, po'ra:n*.

2.1.2.2.6 V vzglasju, ko je naglašen naslednji zlog, se namesto /ɤ/ govori zveza ə: *ə'rdeča*.

2.1.2.2.7 V breznaglasnicah *če, že* ima /e/ položajno različico [ɛ].

2.2 SOGLASNIKI

2.2.1 Zvočniki

2.2.1.1 /v/, ki se premenjuje z nezvočnikom /f/, lahko prištevamo med zvočnike, ker pred njim lahko nastopajo zveneči in nezvенеči nezvočniki.

2.2.1.2 Za /v/ se v položaju pred in med samoglasniki ter pred zvenečimi soglasniki govori [v]: *c'vek, t'ra:va, piv'nica, v bre:ik*.

- 2.2.1.3 /v/ ima varianto [ʋ] samo za samoglasnikom v redkih posameznih besedah: 'A:ʋstrija, 'a:ʋto.
- 2.2.1.4 Zvočniki ostajajo zveneči v vseh položajih, le /v/ se asimilira sledečemu nezvonečemu nezvočniku in da /f/.
- 2.2.1.5 Zvočnik /v/ ne nastopa v izglasju in pred nezvonečimi soglasniki, ampak se tam menjava s [f]: mla'ti:tef, 'či:fkamo, f'ko'rito.
- 2.2.1.6 V izglasju se v večini primerov (redno v končnicah) za /m/ govori [n]: 'pi:šen, 'din, s 'si:nɔn.
- 2.2.1.7 V položaju za /m/ se /n/ ne pojavlja; zanj se govori [l]: 'gümla, 'kåmla.
- 2.2.1.8 /l/ se redko premenjuje z /ʋ/ v položaju za samoglasnikom in pred premorom: 'ba:ʋ, o'ra:ʋ.
- 2.2.1.9 V položaju pred /z s/ se vzglasni /v/ izgublja: 'zemen, 'sa:ka.
- 2.2.1.10 Soglasniški i se pojavlja samo v dvoglasniku /e:i/: d've:i, k'le:jt.
- 2.2.2 N e z v o č n i k i
- 2.2.2.1 V položaju pred /t/ se za vzglasni /p/ govori [f]: f'tič, f'tičj.
- 2.2.2.2 V položaju pred /t/ se za /x/ pojavlja [š]: š'te:ila 'hotela', š'telj 'hoteli'.
- 2.2.2.3 V položaju pred /č/ se za /x/ lahko govori [š]: š'čę:rka; /x/ se že tudi izgublja: 'čę:rka.
- 2.2.2.4 V položaju pred /n/ se /d/ ne pojavlja; namesto njega se govori [g]: g'nes.
- 2.2.2.5 V položaju pred /l/ se za /t/ govori [k]: k'låčitj, za /d/ pa [g]: g'le:jtva.
- 2.2.2.6 V položaju pred /j/ se za /z/ govori [ž]: ž 'jive, ž 'jo:ʋ.
- 2.2.2.7 V položaju za /n/ se za /g/ govori [d]: 'ka:ndla.
- 2.2.2.8 V položaju pred /c n/ se izgublja /t/: m'la:cj, 'lü:šna.
- 2.2.2.9 Za /s/ v skupini sk- se govori [š]: š'keden, šk'rija, š'korja.
- 2.2.2.10 Po zvonečnosti se nezvočniki prilagajajo sledečemu nezvočniku.
- 2.2.2.11 Zvoneči nezvočniki ne nastopajo v izglasju, ampak imajo tam svoje nezvoneče pare.

2.3 PROZODIJA

- 2.3.1 Naglas je možen na katerem koli zlogu besede.
- 2.3.2 Dolgi samoglasniki so le naglašeni.
- 2.3.3 Distribucija dolgih in kratkih samoglasnikov glede na mesto v besedi ni omejena.

3 IZVOR

3.1 SAMOGLASNIKI

3.1.1 Dolgi samoglasniki

- i: < stalno dolgega i: 'i:vje, k'ri:š, 'li:st, 'pi:šen, 'si:n, 'tri:, 'zi:t, 'zi:ma;
 < v prevzetih besedah: 'ci:mprana, ma'ši:na, 'ri:blen, š'tri:xan;
 < v imenih: Ci'ri:l, 'Li:ška, 'Mi:xalič, Ra'di:n.
- ü: < stalno dolgega u: 'dü:ša, g'rü:ška, k'lü:č, 'kü:xa, 'lü:č, 'lü:plen,
 o'lü:p;

- < v prevzetih besedah: *'fū.rtox, 'pū.ngrat*
- u: < stalno dolgega *ʃ*: *'du:k (sam.), 'gu:t, 'su:nce, 'vu:k, 'žu:ta;*
 < stalno dolgega *u* pred drugotnim *j*: *'mu:jca;*
 < stalno dolgega *i* v skupinah *umi:*, *ubi:*: *'mu:jtj, 'bu:jtj;*
 < v prevzetih besedah: *'ču:nta, 'mu:rke, 'pu:mpala;*
 < v redkih knjižnih besedah: *ra'ču:n, 'žu:pnik*
- e: < stalno dolgega *e*: *je'se:n, 'le:t, 'pe:č, pe'pe:ja, s'me:t, s'če:, 'še:st;*
 < stalno dolgega *ę*: *de've:t, g'le:dan, i'me:, 'pe:t, 've:žen, 'ze:be;*
 < stalno dolgega *æ*: *'dę:n, 'le:n, 've:s, z 'me:no;*
 < stalno dolgega *ě* v položaju pred *j*: *'ve:jala, 've:je;*
 < redko novoakutiranega *æ* v nezadnjem besednem zlogu: *'pe:sij, 'se:je;*
 < redko novoakutiranega *e* v nezadnjem besednem zlogu: *t're:tj;*
 < zgodaj podaljšanega novoakutiranega *e*: *'mę:tel, 'se:ster, 'že:n* (vse rod. mn.);
 < v prevzetih besedah: *'fe:xtala, 'kę:ks, ma'sę:tlj, 'pe:nzija, 'se:lxala;*
 < v knjižnih besedah: *j'e:lka, mo'dę:l, o'dę:lek;*
 < v imenih: *'Dę:nis, G're:ta, 'Me:lje, Z're:če.*
- o: < stalno dolgega *o* v položaju pred *j*: *g'no:j, 'lo:j;*
 < v prevzetih besedah: *'fo:lgan, kast'rō:la, 'o:fnaš;*
 < v imenih: *'Bō:sna, 'Pō:xorje, S'lō:mšek.*
- e:ǐ < stalno dolgega *ě*: *be'se:jda, b're:ik, c've:jt, g're:ix, j'e:jn, k'le:jt, 'le:js, m'le:jko, 'me:jšan, 're:jč, 're:jžen, s'me:ix, s've:jča, z've:jzda.*
- o:u < stalno dolgega *o*: *'bo:uk, gos'po:ut, 'go:ut, me'so:u, 'mo:uč, 'mo:ust, 'no:uč, 'no:us, 'o:us, si'no:u, s'po:uвет, s'to:u, 'šo:ula, 'vo:usek;*
 < stalno dolgega *o*: *'go:ubec, go'lo:up, k'lo:up, 'ko:ut, k'ro:uk, 'mo:uš, ob'ro:uč, 'zo:up, že'lo:udec;*
 < zgodaj podaljšanega novoakutiranega *o*: *'ko:uža; 'ko:us, 'o:us* (rod. mn.);
 < v prevzetih besedah: *pla'fo:un, 'šo:uštar, 'to:upjšna, 'zo:us.*
- a: < stalno dolgega *a*: *d'va:, g'la:va, g'ra:t, x'ra:st, k'la:s, ko'va:č, k'ra:l, 'la:s, 'ma:j, m'la:da, 'pa:lec, 'pa:vok, p'ra:x, t'ra:va;*
 < redko stalno dolgega *æ*: *'ča:st, 'la:š;*
 < v prevzetih besedah: *'ba:na, 'fa:rban, fla:jšter, 'ša:jba, 'ža:jfa;*
 < v imenih: *'A:uštrija, Bo'ra:čova, 'La:jbnic, 'Ma:rko, Pe'ta:jncj.*
- ř: < stalno dolgega *ř*: *'bř:f, 'kř:f, 'mř:kefca, pos'tř:f.*

3.1.2 Kratki samoglasniki

3.1.2.1 Naglašeni kratki samoglasniki

- i < staroakutiranega *i* v nezadnjem besednem zlogu: *brada'vica, 'xiša, 'lipa, li'sica, 'riba, 'žila;*
 < staroakutiranega *i* v zadnjem besednem zlogu: *'din, ftič, 'miš,*

- 'nič, 'nit, 'rit, 'sit;*
 < v prevzetih besedah: *'cigel, 'friška, 'giftna, g'lit;*
 < po mlajšem naglasnem umiku naglašeneга *i*: *'pijan, p'rimenj, p'rinas, p'ritebj, 'visoko.*
- ü < staroakutiranega *u* v nezadnjem besednem zlogu: *'bükef, jüžna, 'küra, 'küšar, 'müxa, 'vüsta;*
 < staroakutiranega *u* v zadnjem besednem zlogu: *'jük, k'rük, 'küp, 'tü;*
 < prevzetih besedah: *g'rünt, 'lüft, 'šürc, 'žüpa;*
 < po mlajšem naglasnem umiku naglašeneга *u*: *s'tüdenec, 'šürka, 'vüxa.*
- u < staroakutiranega *f* v nezadnjem besednem zlogu: *'vuna, 'žuna;*
 < staroakutiranega *f* v zadnjem besednem zlogu: *'pux, 'pun;*
 < prednaglasnega *f* po umiku naglasa s končnega kratkega zloga nanj: *'buxa;*
 < novoakutiranega *o* v položaju pred nosnim soglasnikom: *'gunin, 'kuj;*
 < umično naglašeneга *o* v položaju pred nosnim soglasnikom: *'kunec, 'una;*
 < v prevzetih besedah: *'durx, 'furt, 'kulxava, 'pucan.*
- ë < staroakutiranega *ë* v nezadnjem besednem zlogu: *b'reza, 'cesta, 'dëkla, 'dëlo, 'dëvatj, d'rëto, 'lëto, 'mësto, m'reža, ne'dëla, ne'vesta, p'lëve, po'vedatj, 'repa, 'režatj, st'rëxa, 'vëter, že'lëzo, ži'vetj;*
 < staroakutiranega *ë* v zadnjem besednem zlogu: *'dët;*
 < v prevzetih besedah: *'dëka, 'këtna, 'lëder.*
- o < staroakutiranega *o*: *'doga, 'goba, 'koča, 'toča;*
 < *o* po zapoznelem umiku naglasa s končnega kratkega zloga, če se naglas ni umaknil, ko je bil *o* še dolg: *'moškj;*
 < novoakutiranega *o* v nezadnjem besednem zlogu: *'botra, 'cota, 'dota, 'xodin, 'kolen, 'moj, 'molin, 'nosin, p'rosin, š'koda, 'vola, 'vozin;*
 < novoakutiranega *o* v zadnjem besednem zlogu: *g'rop, 'koš, k'rop, 'noš, 'pošt, 'poť;*
 < prednaglasnega *o*, ki je prišel pod naglas po umiku naglasa s končnega kratkega zloga: *'božič, č'lövik, 'dobra, 'gora, 'kosa, 'košec, 'koštan, 'koza, 'orix, 'roša, 'voda, 'vojna, 'vojska;*
 < v prevzetih besedah: *k'noť, 'kor, 'korp, 'mošt;*
 < po mlajšem naglasnem umiku naglašeneга *o*: *'bogat, 'mozol, 'ogon, 'otrok, 'poplat, 'poznamo.*
- e < staroakutiranega *ë* v nezadnjem besednem zlogu: *'detelca, s'reča;*
 < staroakutiranega *ë* v zadnjem besednem zlogu: *'več, 'zet;*
 < včasih *ë* po zapoznelem umiku naglasa s končnega kratkega

- zloga, če se naglas ni umaknil, ko je bil *ɛ* še dolg: *'ječmen*, *'jezik*;
- < novoakutiranega *e* v nezadnjem besednem zlogu: *k'leplen*, *'melen*, *'nesa*, *'peka*, *'pelan*, *'seden*, *'zelje*, *'ženin*, *'ženska*;
- < novoakutiranega *e* v zadnjem besednem zlogu: *k'met*;
- < prednaglasnega *e*, ki je prišel pod naglas po umiku naglasa s končnega kratkega zloga: *'čela*, *'medvit*, *'metla*, *'nesen*, *'peče*, *'rečen*, *'rekla*, *'sestra*, *'teklo*, *'zemla*, *'žena*;
- < novoakutiranega *ə* v nezadnjem besednem zlogu: *f'sexne*, *'gene*, *'lexka*, *'meša*, *pre'mekne*, *s'nexa*, *'zemen*;
- < novoakutiranega *ə* v zadnjem besednem zlogu: *'deš*, *'pes*, *'teš*;
- < prednaglasnega *ə*, ki je prišel pod naglas po umiku naglasa s končnega kratkega zloga: *'bezek*, *'čeber*, *'deska*, *'megla*, *'tema*;
- < staroakutiranega *ě* v položaju pred *n* in *m*: *x'ren*, *ko'leno*, *m'rena*, *'pena*, *slo'vensko*; *'Nemčj*, *'nemško*, *'semen*;
- < po mlajšem naglasnem umiku naglašene *e*: *'četrttek*, *p'reveč*;
- < v prevzetih besedah: *c'vek*, *'fertik*, *p'reša*, *'remen*.
- ǎ < staroakutiranega *a* v nezadnjem besednem zlogu: *b'rāzda*, *d'lāka*, *'jāgoda*, *k'rāva*, *'mātj*, *s'lāma*, *'žāba*;
- < staroakutiranega *a* v zadnjem besednem zlogu: *b'rāt*, *m'rās*, *'nās*;
- < po mlajšem naglasnem umiku naglašene *a*: *'nāpne*, *'zāčne*;
- < v imenih: *F'rānček*, *Ša'lātjakova*;
- < v prevzetih besedah: *'fāšenk*, *g'lāš*, *'lāmp*, *š'káf*.
- ř < staroakutiranega *ř*: *g'řča*, *'xřbet*.

3.1.2.2 Nenaglašeni kratki samoglasniki

3.1.2.2.1 Prednaglasni in ponaglasni samoglasniki

- i/ɨ < *i*: *i'me*; *li'sica*, *ti'ši*; *'xodín*, *'jestj*, *'nošín*;
- < *ě*: *di'če*: (rod. mn.), *li'se.no*, *si'no.u*; *č'lōvik*, *'ōbit*, *'so.ušit*;
- < *u*: *ki'pū.vlen*, *li'či*: (rod. ed.), *lid'je*; *vi'ši*: (rod. ed.); *'kožix*, *'pa:zdixe*;
- < *u* v daj., mest. ed. m., s. sp.: *k/pr b'rātj*, *k/pr te'letj*;
- < v prevzetih besedah: *'pe:nzija*, *'šu.xj*.
- u < v redkih knjižnih besedah: *xu'dič*;
- < *ɟ*: *bux'lif*, *gu'či*; *'jābuke*, *'jābučina*;
- < v prevzetih besedah: *'xa.ntux*.
- e < *e*: *be'se.jda*, *ne'dela*, *pe'či*: (rod. ed.), *že'lezo*, *'nese*, *'nesen*, *'peče*, *'teče*;
- < *ɛ*: *me'so.u*, *pe'šica*, *pre'di.vo*; *'mize* (im. mn.), *'tele*, *'žene* (im. mn.);
- < *ě* v posameznih besedah: *dre'vo.u*, *te'lo.u*;
- < *ə*: *'kunec*, *m'la.tec*, *'za.vec*; *'pe.jsek*, *'pe.tek*, *'vo.usek*;
- < *aj* v velelniku: *'dēle*, *na'ža.gete*;
- < v prevzetih besedah: *'leđer*, *'remen*, *š'porxet*, *š'tünfē*.

- o < *o: do'ma:, no'či:* (rod. ed.), *o'či:, pro'so:u:, 'leto, 'mesto;*
 < *ɔ: klo'pi:, mo'ža:* (rod. ed.), *zob'je:; 'lipo, z 'lipoj, 'mizo, z 'mizoj,*
'želot;
 < redko *u: Lob'la:na, po'ra:n, šton'di:rate; 'Ję:zoš, K'ri:stoš;*
 < v prevzetih besedah: *b'ri:tof, 'fü:rtox, 'pu:nčoxj.*
- a < *a: brada'vica, las'je:, mla'ti:tef, žga'li:; b'reza, g'la:va, 'jâgoda,*
'ža:gatj;
 < v prevzetih besedah: *fa'lât, ma'sę:tlj, ma'si:na; 'pü:ngrat,*
'šo:uštar, 'ža:jfa;
 < *-il, -ěl, -al, -əl: d'regna, 'xɔda; 'vęda, 'visa; 'dęla, k'lepa; 'nesa,*
'peka;
 < redko *ę: 'go:usanca.*
- ɾ < *ɾ: f'câje, kɾ'büla, sɾ'cę:, stɾ'li:, tɾ'petj, toda: ɛr'dečj;*
 < po onemitvi istozložnega *i* in *u: pɾ'dęla, pɾ'nesa, pɾ've:zala; pɾ*
s'nexj; 'vevrca; dɾ'go:uč 'drugič'.
 < po onemitvi samoglasnika ob *l: p'resļce, p'rikļt, 'za:bl.*
- ŋ < po onemitvi samoglasnika ob *n: 'nesŋca, pok'lekŋla, s'večŋca.*

3.2 SOGLASNIKI

3.2.1 Zvočniki

Zvočniki /j l r m n/ so nastali iz enakih izhodiščnih splošnoslovenskih glasov (Logar 1981: 32), poleg tega pa še:

- v < *w* pred in med samoglasniki ter pred zvenečimi soglasniki:
s've:jt, 'vɔla; de've:t, 'pa:vok; v'ra:k, v b're:jk;
 < *w* v redkih posameznih besedah: *'A:ustrija, 'a:uto;*
 < kot proteza: *'vü:š, 'vüsta, 'vo:uigel 'ogel';*
 < *-l* za samoglasnikom in v izglasju: *'ba:u, b'ra:u, o'ra:u;*
 < redko *m: 'venda 'menda'.*
- j < *ø* v položaju pred /d c š n z ž/: *'xu:jdo, 'mu:jca, 'na:jšla, š'ta:jnga,*
'vü:jzda, 'vü:jžgalo;
 < redko *r: 'fa:jmašter.*
- l < *n* v položaju za *m: 'gümla, 'kâmla;*
 < *l': 'bü:rkle, 'detelca, k'lü:č, k'ra:l, 'melen, 'zemla;*
 < primarne skupine *tl, dl: 'šilo, 'vile;*
 < redko *v: 'lâmp.*
- n < *n'* razen na začetku besede in v položaju med dvema samoglasnikoma: *'koštan, 'lü:kna, 'ožen, p're:jdna;*
 < *-m* v večini primerov (redno v končnicah): *'din, p'ra:vin, s*
'si:non, ž'mi:kan;
 < redko *r: 'ma:ntrala, z'ma:ntrana.*
- ŋ < *n'* na začetku besede in v položaju med dvema samoglasnikoma: *'jiva, 'je:na, ž 'jo:u; fsta'je:je, ka'mę:je,*
mrav'li:jak, ro:umaje, 'žegnaje, živ'le:je.

3.2.2 Ne zvočniki

Nezvočniki so se razvili iz enakih glasov v izhodiščnem splošnoslovenskem sistemu, poleg tega pa še:

- f < w pred nezvenečimi nezvočniki in na koncu besede: *fča:sj*,
fküp, *nafsk'ri:š*; *'cirkef*, *'kɣ:f*, *mɫa'ti:tef*, *zd'ráf*;
 < vzglasni p pred t. *'ftič*, *'ftičj*;
 < nenaglašeni vzglasni u. *'fk'rála*, *'fsexpla*;
 < začetni pf- v starejših izposojenkah: *'fa:jmašter*, *'fa:rof*;
 < v mlajših prevzetih besedah: *'fa:rba*, *k'nof*, *'lüft*, *'ža:jfa*.
- d < g v položaju pred l: *'ka:ndla*;
 < redko j: *'žę:den*.
- š < x v položaju pred t. *'šte:ila*, *'štelj*;
 < skupina šč: *'ni:še*, *'pi:šanca*, *'teša*, *ti'ši*;
 < s v skupini sk-: *'š'keden*, *'š'korja*, *'šk'rija*.
- ž < z v položaju pred j̣. ẓ̌ *'jo:u*, *ẓ̌ 'jive*.
- k < t v položaju pred l: *k'láčitj*;
 < redko g: *'du:kša*;
 < redko j: *s'rákica*.
- g < d v položaju pred n: *g'nes*;
 < d v položaju pred l: *g'le:itva*;
 < redko k: *muži'ga:nt*.

Zveneči nezvočniki so nastali tudi iz nezvenečih po asimilaciji na sledeče zveneče nezvočnike, nezveneči pa iz zvenečih z ustrezno asimilacijo na sledeče nezveneče in v izglasju.

3.3 PROZODIJA

3.3.1 Naglasno mesto je kot v izhodiščnem sistemu, le zlogi, ki so bili tam pred naglašeni kratkimi zadnjimi zlogi, so naglašeni: *'žena*, *'kõsa*, *'megla*. Zaradi umika naglasa z zadnje cirkumfektirane dolžine ali kračine, zlasti zaradi predloga ali predpone, je v posameznih besedah naglašen prvi besedni zlog: *'vüxa*, *'põzna*, *p'rinas*.

3.3.2 Kolikost je kot v izhodiščnem sistemu.

3.3.3 'V: < naglašeni V;

'V < naglašeni V (novoakutirani, skrajšani staroakutirani);

< umično naglašeni e o ø;

< po umiku naglasa z zadnje cirkumfektirane dolžine ali kračine, zlasti zaradi predloga ali predpone.

3.4 ONEMITEV GLASOV

3.4.1 Moderni samoglasniški upad ni močen.

3.4.1.1 Samoglasniki i, e in ə najpogosteje onemevajo v nenaglašenem položaju

- ob zvočnikih: 'meļj' 'imeli'; 'go:usanca, š'tålce, 'vilce; 've:jdla, 'vedlj, 'vislo; 'de:kļ, 'za:bj.
- 3.4.1.2 Pogosto onemi le *i* v nenaglašenem velelniškem obrazilu v mn., dv.:
na'pi:šte, pog'ledp̄te; p̄'nesta, s'pečta.
- 3.4.1.3 Do onemitve glasov prihaja še v posameznih redkih primerih: *z'lo:u, 'kåk, 'tåk.*
- 3.4.2 Onemitev soglasnikov je posamičen pojav.
- 3.4.2.1 Vzglasni /v/ onemeva v položaju pred /z s/: 'zemen, z'di:gnejo, 'sa:ka.
- 3.4.2.2 Vzglasni /s/ onemeva v položaju pred /p/: p're:jdni, p're:jdna, p'ro:utj, vzglasni /x/ pa pred /č/: 'če:rka.
- 3.4.2.2 V položaju pred /c n/ onemeva /t/: m'la:cj, 'lü:šna, v izglasju tudi /x/: f'ča:sj.
- 3.4.2.3 Zaradi morfološkega izenačevanja se odpravlja /j/ v fleksijskih oblikah pri samostalnikih na *-r, -rja*: k'ra:mara, 'mežnara, pa'pi:ra, 'šo:uštara.
- 3.5 PREMET
- 3.5.1 Premet vzglasnega *uv* v položaju pred *m* in *b*: 'mu:jtj, 'mu:jen, 'bu:jtj, 'bu:jen.

Navedenke

- Francka BENEDIK, 1999: *Vodnik po zbirki narečnega gradiva za Slovenski lingvistični atlas*, Ljubljana, ZRC SAZU.
- Pavle BLAZNIK, 1988: *Historična topografija slovenske Štajerske in jugoslovanskega dela Koroške do leta 1500*, Maribor, Založba Obzorja.
- Mihaela BREGANT, 1995: *Severozahodni goričanski govori*, Magistrsko delo, Ljubljana, Filozofska fakulteta, računalniški iztis.
- Mihaela KOLETNIK, 1999: *Slovenskogoriško narečje*, Doktorska disertacija, Ljubljana, Filozofska fakulteta, računalniški iztis.
- Tine LOGAR, 1981: Izhodiščni splošnoslovenski fonološki sistem, *Fonološki opisi ...* Sarajevo, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine.

Literatura

- IVIĆ, Pavle, 1981, (ur.), *Fonološki opisi ...*, Sarajevo, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine.
- KOLETNIK, Mihaela, Fonološki opis voličinskega in črešnjevkega govora, *Slavistična revija*, Ljubljana, 1999, letnik XLVII, št.1, str. 69–87.
- RAMOVŠ, France, *HG II, Konzonantizem*, Ljubljana: Učiteljska tiskarna, 1924.
- – *HG VII, Dialekti*, Ljubljana, Učiteljska tiskarna, 1935.
- – *Kratka zgodovina slovenskega jezika I*, Ljubljana: Akademsko založba, 1936.
- – Relativna kronologija slovenskih akcentskih pojavov, *Slavistična revija*, Ljubljana, 1950, letnik III, št. 1–2, str. 16–23.

- RIGLER, Jakob, K problematiki daljšanja starega akuta, *Slavistična revija*, Ljubljana, 1977, kongresna številka, str. 83–99.
 – – *Razprave o slovenskem jeziku*, Ljubljana, Slovenska Matica, 1986.
 TOPORIŠIČ, Jože, *Enciklopedija slovenskega jezika*, Ljubljana, Cankarjeva založba, 1992.
 ZORKO, Zinka, *Haloško narečje in druge dialektološke študije*, Maribor, Slavistično društvo Maribor, 1998.

Phonological Description of the Local Speech of Radenci

Summary

The local speech of Radenci belongs to the eastern Slovenske gorice sub-dialect of the Pannonian dialect group. Preserved is the quantitative opposition between the long monophthongs or diphthongs as the successors of the permanently long vowels, and the short vowels as the successors of the old and new acute vowels in non-final and in the final or only syllable. There is no tonemic stress in the Slovenske gorice dialect. Both Slovenian stress-shifts and the shift-back from the short syllable in final position to the pre-stress short vowel occurred: ženà > žèna; kosà > kòsa; these stressed vowels remained short. The short stress was shifted back to the pre-stress semivowel as well: mǎglà > mǎgla; the reflex being the short broad e.

The most recent are the stress shift-backs in individual words (1) from the primarily circumflexed long final, especially open syllable: 'lexko, 'vüha and (2) from the primarily short circumflexed syllable: 'põzna, p'rinas. A tendency to generalize the stress-position for all or the majority of the forms of an individual word can be observed: 'nõsa, 'nõsla, 'nõslj; 'zemj, 'zemte, 'zemta (the imperative).

The vowel system of the Radenci speech consists of: long stressed vowels: i, ü, u, e, o, e, i, o, u, a, r; short stressed vowels: i, ü, u, e, o, e, a, r and short unstressed vowels: i/ĭ, u, e, o, a.

The vowel reduction is not heavy – most frequently it affects the unstressed i, ě and ə in combination with the sonorants when they become silent.

The consonant system of the Radenci speech consists of the sonorants l, r, m, n, j, ĵ and v with the variant u, and the voiceless and voiced consonants p, t, k, s, š, b, d, g, z, ž, č, f, c and x with the following peculiarities in their development: l' > l; -m > -n; n' > n/ĵ; v is [v], before voiceless consonants and in word-final position it becomes /f/; the groups čř- and žř- are preserved; pt > ft; xt > št, dn > gn; tl, kl > kl, gl; sk > šk; šč > š.